

Pɔɔri wãri dîi pátíri dɛrí Kirisi kɔbe bèè bo Kɔdɛnti Di mpátíri tɔ tîi náànti

Pɔɔri wãri dîi pátíri dɛrí Kɔdɛnti kɔbe, kɛ ti dîi kãa nti bo yà Pɔɔri dɔ bòðɛnɛ mèè ààrìmɛ, Kɔdɛnti kɔbe nè wenwe be kó metaummè do dòmmè. Kɔdɛnti kɔbe do cààrɛmu Pɔɔri timómmon̄nti bè í yiem̄mè ke dò mPɔɔri mènke tú Kuyie nkóo t̄nti. Kè Pɔɔri bè wãri ke bo bè bɛnke ò tumè Kuyie nkóo t̄nti. Mukàmmù niímmù miɛke kè Pɔɔri nyáúkunko Kɔdɛnti kɔbe k̄nti ke tú bè nniti.

Di mpátíri náànti duó ke dòmmè

1. Pɔɔri dɔ bòðɛnɛ mèè ààrìmɛ Kɔdɛnti 1-7
2. Pɔɔri duóm̄mè kè bè pãmmù idíítí Sedisadɛmmu èi kó bɛc̄r̄ibè kpéí 8-9
3. Pɔɔri nàkémè ò tú wè 10-13

Mudɔummu

¹ Mí mPɔɔri Kuyie nkuù dɔ kè n náá nYesu Kirisi kó dit̄nni nè ti népo Tim̄ontee, t̄i di wãri di mpátíri, díndi Kirisi kɔbe bɛm̄ou bèè bo Kɔdɛnti nè Akayii om̄ou miɛke. ² Kuyie nti cice nè ti Yiè nYesu Kirisi bè di duó mmesàà nnè diwèi.

Kuyie nnárikunkomè ti yèmmè

³ Tí sãntí Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, ti cice wèè m̄ake m̄esém̄mè ke náríkunko ti yèmmè meborime mem̄ou miɛke. ⁴ Ò náríkunko ti yèmmè kè dè bo yie nkè ti na kénáríkunnè bèè bo meyeñcààrìmè miɛke be k̄m̄e m̄m̄e nè kù ti duó mmùù w̄r̄ímù.

⁵ Kéndonè ti fěũrìmè Kirisi kpéi mmediè, mèè botí nku ò náríkùnkómè ti yèmmè mediè. ⁶ Ti fěũrì kè dè bo náríkùnnè di yèmmè mme, kè dí pété medeetímè. Kirisi náríkùnnè ti yèmmè kè dè bo náríkùnnè dī kōme, kè dí mmi ndi fěũrì dī mōnnì ti fěũrì mèè fěũtímè. ⁷ Ti yé ke dò ndi ti wěnnè mèè botí ke fěũrì, di yóo me nti wěnnénè ti kó kuyeñnaatí mieke.

⁸ N kabe ti dó dí yǐtému ti fěũté mèè botí Asii tempè mmieke, kè dèe cǐke ké ti yōnte, kè tí keté ke í nyé ke dò nti bo nfòu. ⁹ Ti mènke sòò í yé ke dò nti bo nfòu, ke bútínko kénkémmú Kuyie mmáà, kunku kùù ã duó nkè becírìbèe yánté. ¹⁰ Kuù ti deeténè mukũũ, nke yóo nti deerí, ti ku mbúó, kuù yó nti deerí sáã. ¹¹ Ke yé di yóo nti wěnnè mèè ke báa nKuyie, nkè kùu cǎuté di báammu ké ti dǎò mesàà, nkè dí kù sǎnte de kpéi.

Pɔɔri do dómè kékote Kòdenti kèwěte kényóu

¹² Nte dè ti naatinè tì: Ti yèmmè ti náámmu ti borime wennimè kè ti dò mpáíí kutenkù mieke, ke né dǎke wenni di borè, dè í tú nè onìtì kó mecii, ndè bonní Kuyie nkó mesàà mborè nde. ¹³ Ti di wǎũ tì í cáánnè di kaà nti ke tì yo. Ti yèmmè dòmmè ti ti ndi wǎri, kè n yé ke dò ndi bo tì kàa nkékeè timou páíí. ¹⁴ Di yǐtému bàmbà ndikèè tiù tú ti Yiè nYesu Kirisi yóo wětenímè kè di yèmmè ti narikenè ti kōme di naatinèmè.

¹⁵ Nè de kó kuyeñnaatí kpéi nke n do dómè kékété kékote di cie, kényíe kénáríkùnnè di yèmmè, ¹⁶ kèpěēté kékote Maseduanni kénwětíní kè dí n teennè kè n kote Sudee. ¹⁷ N do tú dī mōnnì m bo katoò ke wántímáà? N do sǎnté kénnáá m máà? Ke ní bo yǐ ã

kéwēte ke dò áà? ¹⁸ Kuyie nyému n do í sóummè, n nò í bo yèdèè. ¹⁹ Timòntee nè Sidifēè nè mí mmómмуo, ti di nàké Kuyie mBire dèè kpéí, nYesu Kirisi òó í nyĩ ēē, kéwēte ke dò áà. ²⁰ Yesu Kirisi kòtenímè dèè benkú ke dò nKuyie òó í mbéi nkéceete. Dèè te kè ti òó yĩ nè Yesu yètìrì: Kè dè mme ndò. Kédéúkùnnè Kuyie nyètìrì. ²¹ Kuyie nkumómмуanku kuù ti tããté timòu nè dínni, ke ti kpénkùnnè Kirisi kó metaummè miēke. ²² Kuù ti cànnè ke ti duó mMuyaáansààmù mùù benkú kù ti baanè mèè sàà.

²³ Kè n sóummu Kuyie nni nkuò! N yí dó kécaàrè di yèmmè dèè te kè n yí wètoò di cie Kòdènti. ²⁴ N yí dó ké di nàké nè muwērimú di dò nkéntū mmèè botí Kirisi. Di kpenkemu kè n dó kénáríkùnnè di yèmmè.

2

¹ Dèè te kè n tããté ke í dó kéwètoò di cie kényíe kécaàrè di yèmmè. ² M me nwúómмуè dímbè kè n yèmmè naati, kè n cààrè di yèmmè, n yèmmè ténke né nnaatinè òmbè? ³ Dèè te kè n di wàri n sòò di wàri tì. N do í dó n kòtoò kè n yèmmè caàrènnè n na nwúó mbè kè mè naati. N yému ke dò nkè n yèmmè naati, di kōme múnke bo nnaati. ⁴ N sòò yó ndi wãũ nè tinònnieti nti nè meyeñcaàrìmè, dè í dò n dó kécaàrè di yèmmè, n dó dí banté n di dó mèè botí nku.

Ti bo cǐmmè wèè dǎò meyi

⁵ Kòò mǎu te kè n yèmmè cààrè, mĩ máá kōme í cààrè, timòu ndi, yoo bèmabè di miēke kè n dòke báá dè sũũ. ⁶ Kusũkù di miēke ò cònné mèè cónnámè sànnèmu. ⁷ Di mmònni di dò nké ò cǐmmu kénáríkùnnè o yèmmè kè mè dòke báá caàrè. ⁸ N di náámmu ke tú dǎnnè dèmarè kòò banté di ò dómè.

⁹ Dεε te kè n di wàri dipátiri ke bo di yááké káyà kè di yíé n kó itié nyimau. ¹⁰ Kè di ò cǐé nho yei, m múnke ò cǐémmu. N dò nkécǐé nwè, nh ò cǐémmu di kó mesàà nkpréi kè Kirisi yé. ¹¹ Dè bo yiennèmè kè dibòò báá pété mǐfiè nke yé di yémèmu dibòò yèmmè dòmme.

¹² N tùðke dìi mǎnni Todowaasi kè Kuyie nkpeté kuce kè m bo pǐ mmutǎmmú. ¹³ N yí nyà n népo Titi kè n yèmmèe caàrè kè m bè cau nképèté Maseduanni.

Fekperínafé kàbe

¹⁴ Kuyie nyètirì ndeu, kunku kùù ti tanné fekperínafé miéke, nè Yesu Kirisi kpéi. Kè ti dò tùdààri kufǎòku kunatikù kou tipítì timau, ke bo nte kè benitibèe banté Kirisi. ¹⁵ Kirisi ti dǎò tùdààri wèe fǎòku naati wè nwe Kuyie nkpréi, bèè coorí nè bèè fieti kè bè bo nkù yo. ¹⁶ Kè ti tú bèè í coorí be borè kufǎòku kùù kòù. Ke tú bèè coorí be borè kufǎòku kùù duò mmufòmму. We mbo na kǐpǐ nde kó mutǎmmú? ¹⁷ Ti í dǎnnè betòbè bèè dǎò Kuyie nnáànì kupotaá, tínti náá nKuyie nnáànì weti weti nwe, ke yé kuù ti tǎmmè kè ti tú Kirisi kó betǎmbè.

3

Metaummè pàmmè kó betǎmbè dò nkéndòmme

¹ Ti mè mbéi nti ti sántì timàà ndaà? Yàà ti dò nkéntò yepáte nye yèè benkú ti tú bè, kéndǎnnè bèmabè dǎòrimè? Yoo di ti duanni di kó yepáte? ² Dìi tú yepáte yèè benkú ti tú bè, kè benitibè bo ndi wúó nkébanté ti pǐ mmùù tǎmmú. ³ Dεε benkú di tímè dipátiri Kirisi wàri dì ke dì nti duó ti di nàké

dii m̀ǹǹni Kuyie nnáaànti. De kó dipátíri í wàrinè mēwāānie, di wàrinè Muyaáansààmù mmu, di í wàri titápíétì ñnkè, di wàri menitiyèmmè miēke nke.

⁴ Ti náá mmie nke í yĩ̀̀kù Kuyie mborè ti tá mèè kpéi nKirisí. ⁵ Ti í yē ntũ pĩ nde kó mutōmmú nè ti kó muwērímú ti d̄̄ori dèè kó dimàà bonní Kuyie mborè nde. ⁶ Ke yē kù ti duómmè muwērímú kè ti náá mmetaummè pàmmè kó betōmbè. De kó metaummè pàmmè í bonní ikuó ì wàri i borè. Ikuó kòumu kè Muyaáansààmù fò̀̀k̀̀nko.

⁷ Ikuó bè do wāũ ì yetárè ñnkè ì do kòumu. Nè memme ke nneínè Kuyie nkó kuwenniku diēkù, bá kù me ntúmè kù pēnké, kè M̄̀̀yiisi ìkè mpĩnti bá Isidayēeribe í nna ke bo nhò wúó. ⁸ Kè Kuyie nkó kuwenniku diēkù do bonè ikuó ì kò̀̀, kù bo mbonè Muyaáansààmù mù̀̀ duó mufōmmu kēpēēté kù do dòmmè. ⁹ Kè kuwenniku do bonè ikuó ì kò̀̀, kù bo mbonè Muyaáansààmù mù̀̀ wénk̀̀nko benìtibè kēpēēté kù do dòmmè. ¹⁰ Ti báá na kētúóté Kuyie nkó kuwenniku di m̀̀ǹǹni kòku kēhennè kù̀̀ do pĩnti, di m̀̀ǹǹni kòku kù pēētému. ¹¹ Kè Kuyie nkó kuwenniku do bonè dèè í yóó m̄̀̀nte, kù bo mbonè dèè yó mbo sáà kēpēēté kù do dòmmè.

¹² Ti me nyémè ke dò nkù í yóó deè, deè te kè ti náá nke í yĩ̀̀kù. ¹³ Ti í dōnnè M̄̀̀yiisi wèè do ã kãá nho ìkè kuyà̀̀kù bá Isidayēeribe í nyà Kuyie nkó kuwenniku dèè dii m̀̀ǹǹni. ¹⁴ Memme kè de kó kuyà̀̀kù kpaá kãnké be yèmmè, kè bè kàà mmetaummè kótímè kó dipátíri ke í banní. Kàa í wēnnénè Kirisí dè ã í nda kãáté. ¹⁵ Nè yíenní ke dè baa kpaá ke bè kãnké, kè bè kàà mM̄̀̀yiisi

kó yepáte ke í banní. ¹⁶ Onìti còuté dìi m̀nnì ndi Yesu, de kó kuyààkù òò kãátémè. ¹⁷ Ke yé ti Yiè ntúmè Muyaánsààmù. Muyaánsààmù borè kunaatí de mbo. ¹⁸ Tínti bèè còuté Yesu, kè de kó kuyààkù kãáté, ti m̀kemu Kuyie nkó kuwenniku kè kù ti ceeri kè ti naà nnè ti Yiè nyewe yemau duómè ke m̀ori o kpeti. Ti Yiè nkó muyaá mmuù pĩ nde kó mutōmmú.

4

Tikpàti tui bo tiyaamati mièke

¹ Kuyie nkuù ti d̀ò mesàà nke ti duó nku kó mutōmmú, deè te kè ti mù pĩ nkè ti k̀nti í yárikú. ² Ti yóumu med̀̀rìmè dis̀̀rì k̀me, ti d̀̀rìmè memau síemu, ti í cíí nhòm̀̀, ti í ceeri Kuyie nnáànti. Ti náá ntimóm̀̀nti nti benitibè kè Kuyie nwúó, bèè d́ timóm̀̀nti bè bo na kébanté. ³ Bá kè Tináànsààti ti náá nti kpaá ke s̀̀, ti s̀̀nè bèè fieti bèmbè. ⁴ Bè í yie nke yé kutenkù kuù nkóo kpààti dibòò bè yé̀̀k̀nnemè ke bè dìítí bá bè í yau Tináànsààti kó kuwenniku, Kirisi k̀ku kù ti benkú Kuyie ndòmmè. ⁵ Ti í náá nti móm̀̀mbè kpéí, ti náá nYesu Kirisi kpéí nke, wèè tú ti Yiè, ti tú dú kó bet̀̀mbè Kirisi kó metaummè mièke. ⁶ Kuyie nkuù yí kuwennikuu mííté dibìnni mièke kuù mííté ti yemmè mièke, ke ti benke ku kpeti nè Kirisi borè.

⁷ Ti d̀̀nnè tiyaamati nti kè d̀̀marè sààrè bo ti mièke, kè benitibè bo banté de kó muwèrímu í tùmè ti k̀mu kè Kuyie nk̀mu mmu. ⁸ Bè ti fé̀̀komu bè me nyí ti na, ke ti ã̀ iyíèke ti k̀nti me nyí yárike. ⁹ Bè ti fé̀̀komu kè Kuyie nti bonè kè bè ti buò nkè ti iiti.

¹⁰ Kè bè ti wantinè mukũũ mbè do mù wantinèmè Yesu, kè bè bo banté Kirisi fòùmè ti mieke, ¹¹ ke ti wantinè mukũũ nsáà Yesu kpéí, kè bè bo banté Yesu fòùmè ti kó tikònti tii yóó kú ti mieke. ¹² Ti náá ntii náaansààti kè di péu mufòmmu tii te kè bè dó ké ti kuò.

¹³ Ti wàrimu ke tú: N yiemmu deè te kè n nàá. Ti múnke yiemmu deè te kè ti náá. ¹⁴ Ti yému ke dò nKuyie nkùù te kè ti Yiè nYesu yànté kuù yó nte kè ti yànté nè díndi kè ti wěnné kékote kémbo ku borè. ¹⁵ Ti fěũri díi kpéí nke kusũkù di mieke bo pété Kuyie nkó mesàà kè ku kó yesãã ndòke deuke.

Tikònti tii yóó kú

¹⁶ Deè te kè ti kònti í yárikú, bá kè tikònti cĩtiri ti wě̀rè yie péúmu muwě̀rimú yewe yemou. ¹⁷ Ti fěũri sánpó nwe kè de kó mefěũtímè yóó pě̀tété, deè ti tũnni ke bo ti tanné Kuyie nkó tikpeti mieke tii deu ke í sénni ke yóó mbo sáà, ti pě̀tétému ti mè nyo mmèè sémmè. ¹⁸ Ti í wanti ti nuò nwúó ndè, ti wanti ti í wúó ndè nde, onitii wúó ndè òò í nhòote, ti í wúó ndè deè bo sáà.

5

¹ Ti yému ke dò nti kó tikònti tii ntú yefe nye kè ti bo ye mieke, kè ye ku díi yiè, Kuyie nti duómmu sicèkperí keĩnkè kumómmònkú kù maá sì, sìi yó mbo sáà. Sì í maánè sinitinù. ² Deè te di mmònni kè ti fěũri de kó yefe mieke ke dó Kuyie nti duó nkeĩnkè kó sicéĩ. ³ Ti me nyóó tamè de kó sicéĩ ti í yóó nfeío. ⁴ Ti mòke tii kònti ketenkè kie nti ti fěũkomu, kè ti ààrì, ti me nyí dó ke kú kénkpa tikònti, ti dó kápété

keĩnkè kpɛti nti kè dɛɛ yie nkè mufòmumu maánko mukũũ. ⁵ Kuyie nkuù dè dòò ti kpéí nke ti duó Muyaánsààmù mùù benkú kù ti baanèmè mesàà.

⁶ Ti kraá bo dìi m̀ǹǹni tik̀ǹti t̀i m̀mieke ti í t̀k̀k̀ǹǹ ti Yiè nciètè ti k̀mb̀ù̀ti me nyí duò. ⁷ Ti k̀rí ǹǹ metákùmè mme dè í tú ti dè wùó. ⁸ Ti k̀mb̀ù̀ti í duò, ti p̀t̀inke d́ k̀ỳmu ti nk̀ǹti mieke k̀k̀te ti Yiè mborè. ⁹ Dè te kè ti wanti kè ti ku yoo ti f̀u Kuyie nti p̀ns̀r̀. ¹⁰ Ke yé ti yóó cómmùmè diyie mari Kirisi iikè k̀o yietí bá wè d̀r̀m̀ do d̀mm̀, mesàà nyoo meyei nhò d̀ò mè ò kraá f̀u dìi m̀ǹǹ.

Onitipànwè

¹¹ Ti dé ti Yiè nwe ke pĩ nho t̀mm̀, ke yũõnní beǹt̀b̀ o borè. Kuyie nyému ti yèmmè, kè n yèmmè dò ndi múnke n yé. ¹² Ti í d́ k̀s̀ante timáà, ti d́ k̀ di náké ti náámmè mme timómm̀nti kè di yèmmè nti naatinè, kè di ní na k̀t̀nǹ bèè di náánnè sip̀o bá dè í bonní be yèmmè mieke. ¹³ Kè ti wàáté, ti wàáté Kuyie nkpeí nke, kè ti yèmmè me nwenni mè wenni díi kpéí. ¹⁴ Kirisi kó medókùmè meè ti teǹm̀, kè ti yé ke dò nhoǹti omáà kú dìi m̀ǹǹ beǹt̀b̀ bəmou kpéí, timou ti kumu. ¹⁵ Ò ku timou ti kpéí nke, ti t̀nke í te timáà, ti dò nkénf̀u wèè kú ke yãnté ti kpéí o kpéí nke.

¹⁶ Kè dè dò memme ti t̀nke í wúó nhòm̀ nè menitiyèmmè, ti me nténke í wúó nKirisi nè menitiyèmmè. ¹⁷ Kòò m̀u t̀unǹ Kirisi ò naá nhonitipànwè nwe kè dè k̀t̀r̀ demou p̀t̀t̀, demou kè dè naá ndepànnè. ¹⁸ Demou Kuyie nkuù dè d̀r̀, kunku kù ti taunnè kumáà nè Kirisi borè, ke ti duó

mmutōmmú kè ti bo nyũñní benìtìbè ku borè kè bèe kù taunnè. ¹⁹ Kuyie ntaukonè kumáà benìtìbè nè Kirisi borè nde ke bè cǐénko be yei nke ti duó nde kó mutōmmú ke tú tí náké metaummè kpríí.

²⁰ Ti cómmú Kirisi kó difòtìrì ndi ke di náánnè, Kuyie ndi náánnè ti nò miéke nke, ti di báámmu ke tú dí yie nke taunnè dimáà Kuyie. ²¹ Kirisi do í mǎke meyei mmamè, kè Kuyie nhò toú nti kó meyei mmemou kè dè bo yie nkè kù ti saàkùnnè.

6

¹ Tínti bèè wě́nnè Kuyie nke pǐ nku tōmmú, ti di náámmu ke tú di báá yóu kè Kuyie ndi duó mmèè sàà nyè detetìrè. ² Ti wàrimu ke tú: N kèemu a báammì dimònnì sààrì, ke ì cǎuté, ke da teénnè, n dó ke da dǎeté dǐì mǎnnì. Tóò, dimònnì sààrì tú dii. Yíe nwe Kuyie ndómè ké da dǎeté!

³ Ti í dó ti dǎòrìmèe bǎ nhòmòu, kè bèe wátí ti tōmmú. ⁴ Ti dó bèe bantému ti dǎòrìmè memou miéke ti túmè Kuyie nkó betōmbè. Dèè te kè ti fěũrì ke ààrì, kè ti yèmmè cǎàrì, ke ti mi. ⁵ Kè bè ti puotì, ke ti kpetì, ke sukú benìtìbè kè be miéke ti peike, kè ti pǐ mutōnyonkumu, ke wenté inuǎ, ke wenté dikònnì. ⁶ Kè Muyaánsààmù ti teénnè kè ti borime wenni, ke ti yé Kuyie nnáàntì, ke mǎke meminnímè, ke nitì, ke dó titòbè mómumu. ⁷ Ti náá nKuyie nnáàntì weti weti nwe kè Kuyie nwērímú ti bonè, ti kó tikpàrìmentì tu ti bo dǎòmè Kuyie ndómè. ⁸ Kè bie nti sǎntí, betòbè nti sǎá, kè bie nti wátìrì, kè betòbè náá nti kó mesàà nkpríí, ke ti wúó nsiyáàbìsì yembè kè ti né náá ntimóm̄m̄nti. ⁹ Ke dǎòrì ke dò mbè í ti

yé ke né ti yé, kè ti wúó mbèè yóó kú kè ti né fòù, ke ti kpeti, bè me nyí ti kòù. ¹⁰ Ke caàri ti yèmmè kè diwèl né ti bo sáà, ke ti wúó nyidawaá nkè ti né kparikùngo benitìbè péu, ke ti wúó mbèè í mọke dèmarè kè ti né mọke demou.

¹¹ Ti kọbe, Kòdenti kọbe ti í di sònne tìmatì, ti di dómu nè ti yèmmè memou. ¹² Ti di duómmu ti yèmmè, dí í ti duó ndi kómé. ¹³ N di náánnè ke dò m bí nyi, ti duónnè di yèmmè ti di duómmè ti kómé.

Kuwenniku í wěnné dibìnnì

¹⁴ Di báá taunnè dimáà bèè í yé Kuyie. Dewennire í wěnnè desìnnè, kuwenniku í wěnnè dibìnnì. ¹⁵ Kirisi í wěnnè dibòò, Kirisi kou í wěnnè wèè í tú Kirisi kou. ¹⁶ Bè í fiiku yebokè Kuyie ncìètè. Ti tú Kuyie ncìètè nte kù bo tèe miéke, kéndònnè ti wàrimè ke tu:

M bo mbo be cuokè ke be wěnné,
ke be te ke bè tu n kọbe.

¹⁷ Dèè te kè ti Yiè nKuyie mbéi nke tú:

Yènnè be miéke kécánné.

Di báá kááké dèè sí,
kè dèe yie nkè n di còuté,

¹⁸ ké n tú di cice, kè di tú m bí.

Mí nKuyie Mpakédaa míl me nyé.

7

¹ N kọbe Kuyie nti dǎúnnè yèè nò kó dimàà tú yesààyè nyé, yóunè kè ti menténè timáà dèè sīnkùngo tikònti nè mēyèmmè, kényetoo kéndò mpáí páí kéndé Kuyie.

Kòdenti kọbe cèètemè kè dè narike Pòori

² N duónnè di yèmmè meməu, n yí cààrè òmòu dèmarè, n yí tannè òmòu tidawantì mièke, n yí ciitè òmòu ke di o kperè. ³ Dè í tú m b́ei memme ke di kpannè, n di nàkémú kè n tú n di duó n yèmmè meməu ke ti wènné, ke yó nwè mmufòmму mièke nè mukũũ mmièkoo. ⁴ N di tá mediè mme kè n yèmmè di naatinè, kè m m̀ake dikòmbùò kè diwèi m bo mesàà ndi kpéi bá nè ti me nfèürimè.

⁵ N tùòke dìi m̀onni Maseduonni ke máánè mehárìmè tipítì timəu, n yí nna ke onpè, kénharìnè bie nke yíèkù betòbè. ⁶ Kuyie nkùù òò bántè wèè yèmmè cààrè, kè kù m bántè kè Titii tuòkení. ⁷ Dè í tú dè n narike ò tùòkenímè m̀àà kpéi, nè di sòò nárìkùnne mèè botí o yèmmè ò n nàkémú di dómè ké n yà nè di yèmmè sòò cààrè mè nè di m̀ake tii kònyauti n kpéi deè te kè diwèi d̀òke m pĩ.

⁸ N sòò di ẁari dipátiri kécaàrè di yèmmè n yí dèmmu, bá kè ò dèmmu de kó ideb̀i í òòte, ke yé di yèmmè cààrè mè dim̀onni sàm̀pò nwe. ⁹ Dè n naatimu di m̀m̀onni n di ẁarimè de kó dipátiri dè né í tú n yè ndi yèmmè cààrè mèè kpéi, de kó meyeñcaàrìmè di tee mmèè kpéi nke kè di cèète ke tũnne Kuyie nkù d́o ku kòbe mm̀ake mèè yeñcaàrìmè botí. N tũ n yí di cààrè dèmarè. ¹⁰ Meyeñcaàrìmè mèè tu Kuyie nkòme mè teénnè onitì nwe koò cèeri. De kó meyeñcaàrìmè botí bè òò í òndèmmu me kpéi. Kutenkù kuù nkó meyeñcaàrìmè í ceeri onitì mè ò kòùmu. ¹¹ Wénténè ḱyà de kó meyeñcaàrìmè mièke Kuyie mpĩ mm̀uò tãmmú, kè dè di yonke, kè di kòmbùòtìi do, kè dí ndó ké n yà, ḱité kécómmú kédèite wèè d̀òò meyei, ke benke ke d̀òò ndi í ò kòr̀m̀ú.

¹² N sòò í di ẁari dipátiri wèè d̀òò meyei nhò kpéi

nyoo ò cààrè wè kpéí. N di wàri ke di bo dòò kè dèe benke di ti dómè mme. ¹³ Di dòò kè dè n narikemu, ke yíe ke n narike di sòò còutémè Titi kénárikùnne o yèmmè. ¹⁴ N sòò di sántemu Titi borè ke sǎ nhò mu nyí kàtoo, kòò kàtoo ke sǎ ndè mènke me ndò. Nh ò ndi náá mómmuò nwe, kéndonnè n sòò sántemè Titi di borè kè di mènke de nyà. ¹⁵ Ò di dǎ mediè mme, ke í yĩè ndi sòò ò còutémè kényie nho tié nké nhò dé mediè. ¹⁶ N yèmmè di naatinèmu, n yí di yĩèkù tìmatì mièke.

8

Maseduanni kabe kó yepārè

¹ N kabe n dǎ ké di náké Kuyie ndòò mèè sàà mme Kirisi kabe tǐrè yèè bo Maseduanni. ² Bá nè mēfēũtímè me nti sǎnkémè mediè nè memme kè ti mmàke diwèl mediè, ke pǎ mediè, bá nè ti me ncĩnnimè. ³ Kè tii ndǎ nè timàà tì bo pāmè, kēpǎ kè dèe pēēté ti wērímú. ⁴ Tii do yetíróo ke ti báá nke tú tí yóu kè tì múnkee pǎ ti kperε Kirisi kabe bèè bo Sudee kó kutempē mmièke. ⁵ Tii do keté kédúò ntimàà ndi Kuyie nkéndonnè Kuyie ndómè, ke né ti duó timàà, ke pǎ kè dèe pēēté ti yèmmè do dò nti yóó pǎ kè dè mmamè. ⁶ Dèè te kè ti bántè Titi ke tú wèe wētoo kēsòoté kényáúkùnne di kǎnti, kédeè mutōmmú ò keté mù. ⁷ Díi tú beketibè demou de mièke, ke dǎ Kuyie mmediè, nke mǎke bèè nǎ nke náá Kuyie nnáànì, nè bèè nǎ nke tì tié nkè di kǎnti yau, kè di ti dǎ mediè. Kè n yé ke dò ndi bo ntú beketibè bèè pǎā mbe mièke.

⁸ N yí yē ndi pǎ nè muwērímú, n dǎ ké di náké betǎbè pǎā mmèè botí nku, kè dèe yáúkùnne di kǎnti

ke di benke di dómè Kuyie. ⁹ Di yému ti Yiè nYesu di dòò mèè sàà, wenwe wèè do tú okpààtì ke yie nticĩti ke di kpàrikùnne.

¹⁰ N di náá n yèmmè dómme mme, dè wennimu ke dò ndi sòoté kèmpāā, ke yé dī yàà yàmè de kó meyèmmè kèketé di bo pāmè. ¹¹ Di keté de kó mutōmmú nè tikōnyauti nti, sòoténè ké mù dèè nè diwèi, kèmpāā ndi bo na kèpāmè. ¹² Kàa pā nè a yèmmè memou, bá kè dè í deu Kuyie nhōō còutému, Kuyie nwèi a mōke kè dè māmè mme.

¹³ Bè í yé ndí pā betōbè kémante di mómme mme, be yé ndi totému. ¹⁴ Di mōkemu yie, dí nteennè bèè kpa, kè bè naa mōke kè di kpa bè di teennè. Bè de ntú di toté. ¹⁵ Kéndōnnè ti wàrimè ke tú:
Wèè do òò kóu péu
o kperè do ò í nsùó,
wèè kou sàm̀pó
o kperè me ndo òò í nhò dònté.

Pòori tōmmè Titi nè o népobè

¹⁶ Ti sánti Kuyie nkuù teennè Titi kòò di dó ti di dómè. ¹⁷ Ò yiemmu ke bo kotoo di cie, dè í tú ti ò nàkémè máà, ò do dómu o mómmeu ké di yà. ¹⁸ Ti ò neinnènkò ti népo wèè nàà Tináaṅsààtì kè Kirisi kōbe bemou ò sánti. ¹⁹ Kirisi kōbe bèè ò tāāté kòò bo ti cie nkè ti kōtenè yepāre Sedisademmu. Kè yèe déúkùnne Kuyie nyètiri ke benke ti dómè kènteennè titōbè.

²⁰ N yí dó kènto de kó idíiti dieyì m máà bè yàà bo n wátì mèè kpéi. ²¹ Ti í wanti dèè wenni Kuyie nyìkè máà, ti dó dèè wenni dènde Kuyie nnè benitìbè ùkè.

²² Ti yíé ke tōnko ti népo wè, ti ò yàákemu kuce m̀péu ke s̀ó nho k̀nti yau, ke né dōke yauke di

nyóó di pãmu mediè, nkè di múнке pã mediè. Kè ti kòtènè di pãrè Sudee kè bèè sãnte Kuyie nye kpéí. ¹² Ke yé yepãrè di pãã nyè í teénnè Kirisi kòbe màà, yè yó ntemu kè bèè sãnte Kuyie. ¹³ Di pãrè yèè yóó benke di tú bè, kènte kè kusũkùu déúkùnnè Kuyie nyètìrì, di yié mmèè kpéí nTináaṣààtì ke totírínè di kperè betòbè. ¹⁴ Be yèmmè bo ndi naatinè kè bè ndi báánnè Kuyie nkù di dòò mèè sàà ndiemè kpéí. ¹⁵ Nsãntínè Kuyie ku pãnnì dièrì kpéí.

10

Pɔɔri nàké tì bèè ò wàtìrì

¹ Mí Pɔɔri mûi dó ké di béinnè. Mí nwèè yòò nKirisi n dòò mèè sàà nkpéí, kéndònnè di mièke bèmabè tumè nh ã nyòò n di bonè dìi mònnì kédété kékpenke. ² Báá duónnè kè n kòtoo dìi yìè di cie kè n náàntì ñkpeñnì, n yí yó nnáánnè bèè yèmmè dò n dɔɔri nè onìtì kó meciì nke yĩèkù. ³ Ti tú benitibè mbe, ti né í maù nè onìtì kó meciì. ⁴ Ti kó tikpàrinentì í tú kutenkù kuù nkpèti, ti tú Kuyie nkpèti nti ke kpeñnì, ke bo na kèponte sicèkperí. ⁵ Ti ti nkòùnè meyáàbìsìyèmmè nè sifeí kòme, dèè ti dítìnko Kuyie mbíékè. Ti ti mpĩnnè menitiyèmmè ke me niù Kirisi borè, kè mè yìè nho kpèti. ⁶ Kè di yie ndìi mònnì ti kpèti ti bo kpétínnè bèè yetírì Kuyie nkpèti.

⁷ Bè wèi dèè wenni dènde fenònfè. Kòò mòù yèmmè dò nhò tu Kirisi kou, wè nyé ke dò nti múнке be ntú. ⁸ Di yèmmè dò m pòtì Kuyie nni níímmè kpéí nke. N do dòmmu kèmpòtì kè dèe pèxété memme bá ifei bá nni mbo, ke yé Kuyie kuù n níímmè kè m bo pĩ mmutòmmú ke di kpénkùnnè, dè í tú n yóó di

bo. ⁹ N yí di wāũ yepáte kè bo donné di kōm̀b̀ù̀t̀i. ¹⁰ Bè̀mabè̀ nàá nke tú: M páte náantì ò nkpeh̀ǹi ke yóu, kè n né k̀tooo nni nc̄l̄n̄n̄i ke náá nke k̀ó k̀ó nk̀ó nk̀é dè d̀ò mmesémmè k̀p̀e. ¹¹ Wèè nàá mmemme wè nyé ke d̀ò n di wāũ tì nè nh ò k̀tooo k̀ennáá ntì dè í cáá.

¹² M báá na k̀embeúnè m máá bèè yèmmè d̀ò mbè de. Bè tu tiyèintì nti ke erìnè bemaá betòbè. ¹³ M báá na k̀ensántì m máá kè dèe p̀è̀tè Kuyie nni mbenné nè dè, n yó nsántì m máá Kuyie nni mbennénè dè nde. Dèè tú m bo k̀toomè di cie. ¹⁴ N na nyí n d̀ò n do í d̀ò nkédò dè nde kè n do í k̀tooo di cie, m̀i me nk̀tooo di cie ke di nàké Kirisi k̀ó Tináaansàtì. ¹⁵ Tì í d̀ó k̀empòtì nè betòbè p̄i mmùu t̀ómmú. Tì d̀ó di tákùmmè mè k̀penke, kè n t̀ómmúu yí k̀euke di cuokè, mù né báá p̀è̀tè Kuyie nyè mmù m̀berìnè dè. ¹⁶ De k̀ó dif̀onk̀úò m bo na k̀énáké Tináaansàtì yehèkè t̀yè òm̀ò mu nyí nàké yè, n yí d̀ó n s̀otè òm̀ò p̄i ndè mut̀ómmú.

¹⁷ Wèè d̀ó k̀empòtì wè mpòtì nè Kuyie nhò deetémè. ¹⁸ Kuyie nsántì wè wèè tu oǹtì dè í tú wèè sántì omáa.

11

P̀òòrì nè besò̀umbè

¹ Kè di bo na k̀eminné kè n nàké kuyèink̀ù t̀émè di minné. ² N di d̀ó mediè mme kè dè n yóu, kè de k̀ó kuyonku tú Kuyie nk̀oku. Di d̀onnè isap̀umbí nyi, kè n di waá ndi d̀ò Kirisi, ke d̀ó di nwe nwetì omáa. ³ Ke né ỳè̀k̀ù bè bo di sukùmè kè di ò yóu. Kènd̀onnè fèwààfè do soutémè Èfu k̀óò fétinnè. ⁴ Di í yetírì t̀imatì, bá kè bè di nàké Kirisi t̀òu m̀òu k̀peti, di ò yiemmu, kè bè di nàké dibòò k̀peti di baayienko, kè

bè di nàké tì cǎǎnnè Muyaánsààmù nè Tináaṅsààti kpeti, di baa tó yienko.

⁵ N yèmmè í dò n kǎnìnè di tú bè Kirisi kó yetōrè dieyè. ⁶ Kè dè yèmmè n yí nǎ nke náá, n né yému Kuyie nnáàntì páíí ke tì ndi nàké.

⁷ Meyei mme n kǎkùnnemè m máà ke di nàké Kuyie nnáàntì fààrè ke di bo kpenkaà? ⁸ N yóu kè Kirisi kǎbe n tǎ, kè m bè kòte, ke bo teénnè dímbè. ⁹ N sòò bo di ciè kòò mǎù í n tǎ. N kperè deè dii mǎnnì, kè ti kǎbe Maseduǎnni kǎbe beè kǎtení kè m pǎ deè kó dimàà n dònté. Di kóò mǎù sòò í n tǎ, m me nyí dǎ òmǎù n tǎ. ¹⁰ Nè Kirisi timǎmmǎnti yiè nwèè bo m mièke ò kǎéí, m báá yie nkè de kó disǎnnii nǎóté n yǐnkè Akayii kó kutempǎ nkumǎu mièke. ¹¹ N yí di dǎmu deè te kè m béi memmaà? Kuyie nyému n di dǎmè.

¹² N dǎòmè n yóó nsǎké ke me ndǎori. De mǎnnì bèè wanti kémpǎtì bè pǐmmè mutǎmmú ke ti dǎnnè, bè báá pété bè bo mpǎtìnè mù. ¹³ De kó benitìbè tú besòumbè mbe ke dǎò bémáà Yesu tǎrè. ¹⁴ Dè í dò nke ti di, dibǎò mǎmmǎnni òò namu kédǎò dimáà Kuyie ntǎnnì. ¹⁵ Dè í yóu dibǎò kó betǎmbè bo dǎòmè bémáà Kuyie nkó betǎmbè, bè né yóó yǎmu de kó mucǎntimu diyìè marì.

Pǎori fǎǎtémè

¹⁶ M bo yíé kǎbéi nke dò: Òmǎù bá nni nhwúó nkuyèinkù, kè di me nni nhwúó nkuyèinkù nku, yóunè kè nnáké tiyèinnáàntì, ke múnkeè fómǎmú sǎmpó. ¹⁷ N dǎ ke béi ntì í tú ti Yiè nkpeti, tiyèinnáàntì nti. Dè dò n fómǎmúmu kè n yóó fómǎmú. ¹⁸ Betǎbè fuommu, kè be yèmmè dò mbè yé dèmarè,

yému n yí sóummè. ³² Okpààtì Adetaasi kó dimànnì, kè nni mbo Damaasi kè kùmàndáà duó nkè bèè bàà dihèi kó yebòrè ke bo m pí. ³³ Kè bè mè nni n cǔũnnè dimámmùyáà kuduotí kó tɛbòtè, kè m bè yenténè.

12

Kuyie mbenke dè Pɔɔri

¹ Dè í wenni a bo nfuommè. N né dó kényíe tìmatì nti Kuyie nni mbenke dè nè kù n dáa ntì. ² N yé Kirisi kou mǎu nwe Kuyie ndo tùóté wè ke dèkenè kèĩnkè, dè mǎke yíe nyɛbie ntepiítè nè yènáà. Kù mènke do ò tùótémáà, dè ò dǎò tidəuntì ntaà, n yí yé, Kuyie nkuù máà yé. ³ N yému ke dò nkù ò tùóté ke kònnè diwèihèi. Kù mènke ò tùótémáà, dè ò dǎò tidəuntì ntaà, n yí yé, Kuyie nkuù máà yé. ⁴ Dɛborè kòo keè tináàh̄sààtì matì, onìtì í yóó na ke béi ntì, onìtì keté ke í dò nké tì béi. ⁵ Míi tu de kóo nitì, ke na nna kèmpòtì. N né dó kèmpòtìnè n cǐtì nti. ⁶ Kè n do dó n na mpòtìmu, dè me na bá ntú siyáàbísí, ke yé n náámmè mómumu nwe. N né yóumu kédó n dǎòrìmè nè n náàntì deè benke n tú wè, kòo mǎu bá nni nwúó nke dò n deu.

⁷ Kuyie nyóu kè dibəð nh ānné muməmmú yonkumu, kè m bá mməke tefentè nè kù m benke dè kpéi. ⁸ Kè n kù bántè kuce mètǎàtì ke tú kù m miékũnnè. ⁹ Kè kù ñ tǎh̄né ke dò: N kó mesàà nda bonè kè de sànnèmu, nh ɔ̄ pí mmutəmmú onìtì cǐnnì dii mǎnnì ndi. Deè te kè de n naati n cǐnnìmè kè Kirisi kó muwɛrímú bo nni mbonè. ¹⁰ Dè n naatìmu n cǐnnìmè, kè bè n sǎá, ke n fǔũnko, ke caari n yèmmè Kirisi kpéi, ke yé n cǐnnì dii mǎnnì ndi n kpeh̄nìmè.

Pɔɔri dómè kékate Kòdènti metáámmè

¹¹ Dii te kè ò nàké tiyèinnáaànti ke fòmú, dii do dò nke nni nkómú. Bá kè n yí tú òmòu di yē mbèè tu Yesu tōrè diyè, bè í mpēēté mmùmamù. ¹² N fēūri ke mi nke dōò tii diētì di cuokè tii benkú n tùmè Yesu tōnni. ¹³ N dōò ba Kirisi kòbe tīrè tēyè ke í mē ndi dōò? Kè n cààrè di í n tòmè mme, n cīēnnè.

¹⁴ N kòtoo di cie kuce metáámmè mme, n yí dó di kperè marè, n dó dímbè di mómmbèmbè ibí ìi òò í mpií i yembè, i yembè bèè òò ì pií. ¹⁵ Dè n naatimu m bo di duómme n kperè demòu kéduó m maa ke di teennè. M mē ndi dómè mediè di bo nni ndó sámpòàà?

¹⁶ Di yēmu ke dò ndi í n tò, kè bèmabè yèmmè dò n dōò mēcií nke di di kperè. ¹⁷ Yáà n nàké n tōnko bèmbè kè bè di ciitè? ¹⁸ N tōnko Titi nwe nè ti kou di yē wè bèè di ciitáà? Mí nnè bè ti wē mmeyèmmè mēmáà ndi nè ti pí mmèè botí mutōmmú.

¹⁹ Kè de yèmmè di yèmmè ndò n náá mmie nke dó kébenke n wennimè mme. Dè í dò mmemme, Kuyie nyēmu n náámmè Kirisi dómè mme, ke bo di kpénkùnne di tákùmè mieke. ²⁰ N yīèkù m bo tuókoomè kénsó ndi í dōòri n dómè, kè m múnke dōò di í dómè. N yīèkù m bo nsómme di kpaá ke ēēnnè ditòbè, kè di mieke péi ditòbè, kè di sáá nditòbè, ke náá ntisinténáaànti, ke mōke sifeí ke kóōnnè ditòbè. ²¹ N yīèkù m bo tuókoomè kénsó mbèè dōò mēyēi mbè kpaá sàké mufòmmu yēimu mieke ke dōòri di dómè. Kè Kuyie nni ndii nyifei kè n yèmmèè cààrè ke n kómú be kpéí.

Pɔɔri wàrimè Kòdenti kɔbe ke tú bèe wénté bemáà

¹ Kuce metáámmè mme n kəroomè di cie. Ti wàrimu ke tú kè bè wátìrì òmòu dí tì tũnte benìtibè bèdébè yoo bètããti ìkè bèè yà. ² N sòò bo dìi mǎnnì di cie kuce medérímmè kécaummu bèè dǎò meyei, nkéwēte ké bè cau bá n yí me mbè bonèmmè bembè nè betabè ke tú n ténke í yóó cǐé nhòmòu m bo tuakoo dìi mǎnnì di cie. ³ Kè di dǎo káyà dèè benkú dènde ke dò nKirisì nǎá m mieke di bo dè yà. Kirisì í cǐnnì ò benkúmu o wērímú di cuokè. ⁴ Ò do cǐnnìmu kè bèè ò baaké kudapããti kòo yǎnté nè Kuyie nkó muwērímú, ti múnke cǐnnìmu ò do dǎmmè, kè Kuyie nkó muwērímú né ti bonè mù do ò bonè mèè botí, kè ti pí mmutǎmmú di cuokè.

⁵ Wénténè dimáà káyà kè di tákùmmè fiúkú, káyááké dimáà káyà kè Kirisì bo di mieke, kè di yááké ke sǎ nhò í bo di mieke di yǐékemu. ⁶ N yèmmè dò ndi yému n yáákémè m máà ke yà Kirisì bomè m mieke kè n tu o kou. ⁷ M báámmu Kuyie nke di báá dǎò meyei, n yí dǎo m benke n nǎmmè, bá kè n yí tú òmòu di ndɔɔri mesàà. ⁸ M báá na kéyete timǎmmǎnti tìi tu Kuyie nkpeti, n ti ndó. ⁹ Dè ò nni nnaatimu n cǐnnì dìi mǎnnì kè di kpeñnì. M báámmu Kuyie nke tú kù dǎke di kpénkùnnè ku kó kuce mieke. ¹⁰ Dèè te kè n di wàri dipátìri ke kraáò, kè dè bo yie nkè n tǎkoo m báá di kpannè. Kuyie nyí n duó mmuwērímú kè m bo di fěũ, kù mù nni nduó nkè m bo di kpénkùnnemu ku kó kuce mieke.

¹¹ N kɔbe dè ndi naati, kè di nkótírì Kuyie nkó kuce mieke, ke nyáúkùnkò ditabè kǎnti, kénwē ndinùù, kénnaatinè ditabè. Kuyie nkùù ti dǎo ke ti duó ndiwèi kù ndi bonè.

¹² Dòunè ditòbè mesàà. Kirisi kòbe bemou bèè bo diε mbè di dòunkoo.

¹³ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nní ndi bonè, kè Kuyie nni ndi dó, kè Muyaánsààmù mùù ti taunko kè mù ndi bonè dimou.

Bibiri Kuyie Nnààntì Pátírì
The Holy Bible in the Ditammari language of Benin

copyright © 2001 SIM International

Language: Ditammari

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-05-31

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Apr 2023 from source files dated 1 Jun 2022

5e2d0f12-f1d8-567b-bf98-cf1de4599d16